

chorus *enigmatically demonstratur, quasi in circulo Emanuelelem, qui est manifestatio et veritas cingens.*

Nec obstat Josephus, lib. 5 Antiq. c. 9, ex quo auctores sextae sententiae suam opinionem hauserunt: tantum enim eo c. narrat Josephus, has duodecim gemmas rationalis tempore belli solere fulgere, et fulgore suo praenuntiare victoriam Hebraeorum, id est *essen* (*chosen* hebraice), id est, rationale, à Graecis dictum esse *λαγύριον*, id est, oraculum, eò quòd contineret has gemmas suo fulgore praenuntiantes victoriam. Sed hoc vaticinii genus cessavit jam à ducentis annis, inquit Josephus. Itaque non asserit Josephus, in omni re dubiè gemmis praesignatum fuisse eventum, qui futurus erat; neque verò fieri poterat, ut gemmas fulgore suo loquerentur, et praenuntiantem modum, tempus, aliasque rei futurae circumstantias: unde, ut jam ante vidimus, responsum vel oraculum *urim*, in Script. vocatur oraculum per sacerdotem, vel vocem sacerdotis. Secundo, in praeis illis vacillat subinde fides Josephi; sed esto demus, quòd ipse ait, lapides hoc tempore belli mutasse colorem aut fulgorem, itaque significasse futurum belli eventum, quòd tamen ridet S. Augustinus; imò demus Josephum dicere non tantum in bello, sed in quolibet alià re id accidisse; inde tamen non effeceris Josephum dicere *urim* et *tummim* fuisse has duodecim gemmas rationalis: neque enim Josephus lapides illos radiantem *urim* et *tummim* nominat aut Josephum negare quòd *urim* et *tummim* inscripta fuerint rationali; potuerunt enim ei inscribi, ut indices et significativae miraculi, sive oraculi, quòd per lapides eorumque fulgorem dabatur.

Obijcies primò: Nulla fit mentio hujus scripturae *urim* in rationali, Exodi 39, ubi tamen fabrica ephod exactè describitur. — Respondeo hie satis cam exprimi, et ex hoc loco satis intelligi, eam juxta praeceptum Domini factam et insertam fuisse rationali, maxime, quia eo loco ea tantum ferè recensentur, quae ad ingenium artificis Beseleel, vel ad materiam partesque fabricae spectant. Talia autem sunt lapides, catenulae, vestes, tabulae, annuli, etc., non autem scriptura vel textura duorum nominum, quae non à Beseleel, sed à phrygione quopiam vel phrygionissà contexta esse, est verisimile. Unde et multa alia compendii causà praeteriit ibidem Moses, quae fuscè hic enarrat, ut patet de compositione olei et thymamatis, c. 37, 29; de quo modo inscriptionis nominum in lapidibus onychinis, c. 39, 6. E contrario quaedam sibi supplerunt quae hic subdicuntur, ut patet de veste medià, c. 36, 35; de coronulis mitrae, c. 39, 27; de speculis mulierum, ex quibus factum est labrum aeneum, c. 38, 8; de metalli pondere in fabricam insumpto, c. 38, 24. Non mirum ergò *urim* et *tummim* subterici et subadiri, Exodi 59, praesertim cum vice versà, Levit. 8, 8, illa exprimentur, et subiceantur gemmae rationalis: *Rationale*, inquit, *aptavit in quo doctrina et veritas*, ubi in rationali 12 ejus lapides per compendium intellexit, expressit verò et nominavit doctrinam et veritatem, quae maxime sacerdotem ornare debent.

Obijcies secundò: Rationale erat valde parvum; ergo non videtur capere potuisse 12 lapides cum hae scripturae *urim* et *tummim*. — Respondeo: Rationale ad hoc satis erat magnum, nam tam in longitudine quam in latitudine habebat spithamam; potuisset ergo multo plures lapides capere. Deinde in rationali interstitium erat inter singulos ordines lapidum, ipsosque lapides, in quo facillè exarari poterant decem hae litterae *urim* et *tummim*, non tantum minuscula, sed et magnae ac conspicuae. Itaque verisimile est has duas voces, opere phrygionico ac pietas fuisse in rationali, inter duodecim gemmas, quantum Cyrillus verbis ante citatis innuat eas inscriptas fuisse in duobus lapidibus, distinctis à duodecim gemmis. Denique potuerunt hae duae voces inscribi alicui tela, vel membrana, et appendi ad ipsum rationale; idque insinuat, Levit. 8, 8, in Hebraeo.

Queres secundò cur *urim* et *tummim*, id est, doctrina et veritas, inscripta fuerint rationali? — Respondeo primò: Historica et literalis causa fuit ut per hoc sacerdoti dignitas commendaretur populo, quando pontificem rationali urimque indutum edoceri à Deo de futuris eventis, et vice Dei oracula fundere crederet, non quòd per has voces *urim* et *tummim*, in rationali ac pietas, Deus responderet; sed quòd per pontificem, his quasi pontificalibus indutum, et fungentem jam munere pontificio, Deus revelaret illa de quibus consulabatur; idque hae script. *urim* et *tummim* significabat, scilicet pontificem rationali indutum, esse in *urim* et *tummim*, id est, accipere à Deo doctrinam et veritatem dubiorum de quibus eum consulabatur. *Urim* ergo non oraculum, sed index erat oraculi: et cum Scriptura dicit Deum per *urim* consulatum esse, aut respondisse, id metonymicè explicandum est, ut significetur Deum respondisse per sacerdotem rationali, in quo erat *urim*, indutum. Quod ergo dicitur, 1 Esdrae, 2, v. 65, et Nehemiae 7, 66: *Dixitque Athersata eis* (sacerdotibus non inventientibus suam genealogiam) *ut non manducarent de Sanctis sanctorum, donec surgeret sacerdos doctus atque perfectus*; hebraicè est, *donec surgeret sacerdos in urim et tummim*, hoc est, donec surgeret pontifex aliquis, qui per rationale et *urim*, modo jam dicto doceretur, perfectèque intelligeret à Deo an illi quorum incerta erat genealogia, habendi essent sacerdotes, necne.

Simili modo apud Aegyptios, inquit Elianus lib. 14, 34, summus sacerdos (qui et supremus erat iudex) gestabat collo appensam imaginem ex sapphiro, quae appellabatur *veritas*; atque innuit Elianus hanc veritatis effigiem in ipso sapphiro fuisse impressam.

Secundò, allegorica causa fuit ut pontifex *urim* gestans, et oracula fundens, typus esset Christi summi pontificis et prophetae, per quem veritas facta est, et ad nos delata è sinu Patris, Joan. 1, 17 et 18. Consequenter ut idem esset typus vicarii Christi, puta pontificis romani, qui per assistentiam Spiritus sancti habet infallibilem auctoritatem ad universalis Ecclesiae administrationem, circa decisiones tam fidei quam morum. Unde instar *urim* gestat, aliisque archiepi-

scopis gestandum, communicat pallium; hoc enim significat plenitudinem auctoritatis et potestatis. Ita Alcazar, Apoc. 11, p. 586.

Christi ergo et Christianorum pectus ornata veritas, quasi monile divinum et speciosissimum. Nam, ut ait S. Aug. epist. 9: *Incomparabiliter pulchrior est veritas Christianorum, quam Helena Graecorum: pro ista enim sortibus martyres nostri adversus hanc Sodomam, quam pro illa mille heroes adversus Trojam dimicaverunt.* Est enim veritas quasi sol mundum illustrans. Erat apud ethnicos Fidi simulacrum, quo honor formà viri expressus, veritati, quae virginis specie effingebatur, manum porrigebat; in medio autem locabatur amor. Quà effigie significabant primò, veritati honorem deberi et amorem; secundò, Fidium, id est, fidem nisi veritate, amore et honore. Nam *hominum fidem*, ut quidam ait, *veritas parit, honor sustinet, amor nutrit.*

Symbol. honor est Deus Pater, veritas est Filius, amor est Spiritus sanctus: hae tria conspirant in unum gignuntque in nobis fidem, gratiam et salutem. Dixit Pythagoras, *veritatem post Deum colendam esse, ut pote quae homines Deo proximos facit*; testis est S. Hier. contra Rufinum.

Tertio, moralis causa fuit ut sacerdos gestans *urim* et *tummim*, id est, illuminationem, sive doctrinam, et veritatem atque perfectionem, admoneretur jugiter sui officii, videlicet eum debere habere primò, *urim*, id est, illuminationem et doctrinam, tum studio, tum magis pietate et oratione acquisitam, Deut. 17, 9, et Malachiae, 2, 7; *ursùm urim*, id est, inflammationem et zelum, quo populum ad Dei legem et amorem accendat. *Urim* enim hebraicè et lucem et ignem lucentem significat: unde Abraham dicitur eductus de Ur, id est, de igne Chaldaeorum. Hinc ab Hebraeo Ur deducunt aliqui Latini *uro*: lux enim illuminat, calefacit et urit. Talis *urim* erat S. Joannes Baptista: erat enim ipse *lucerna ardens et lucens.*

Secundò, eum debere habere *tummim*, id est, veritatem, tum in corde, tum in ore, tum maxime in vitâ, puta integritatem et perfectionem vitæ: hanc enim significat *tummim*. Sicut enim os cordi, ita vita ori et cordi respondere debet, perinde ac Verbum Dei (quae aeterna est veritas) est imago Patris: sic hominis verbum et vita debet esse imago cordis, in quo gignitur, ita ut id indicet ac representet quod in corde est, non aliud quidpiam fallax ac diversum. Hinc veteres, teste Pierio lib. 34, veritatem pingebant quasi malum persicum, cui folium unum adhaerebat. Pomum enim persicum simile est cordi: folium simile est linguæ. Sicut ergo pomum folium adhaeret, ita cordi adhaeret lingua et vita, idque tantum proferat sermone et operibus quod continetur corde, non aliud quidpiam falsum et ementium.

Denique eum debere esse interpretem et tutorem veritatis publicae, id est, justitiae, ea enim magis remp. conservat quam fortitudo. Unde Agesilaus princeps rogatus ultra virtutum harum esset praestantior, respondit: *Nullus usus est fortitudinis, nisi adsit justitia; omnibus autem justitiam colentibus nihil opus est forti-*

tudine. Pontifex ergo sit Melchisedech, id est, rex justitiae.

Tropol. quomodo in sacerdotibus nostris requiratur tam *urim*, quam *tummim*, id est, tam doctrinae splendore, quam veritatis et integritas vite, vide apud S. Hier. de Vestibus sacerdot. et Gregor. 2 p. Pastor. c. 5.

Caveat ergo pastores et doctores, æquè ac principes, ne viliorum exemplo populum inficiant. Nam, ut ait Quintilianus, declam. 3: *Hæc est superiorum conditio, ut quidquid faciunt præcipere videantur, et perniciosissimum est malò rei quisque maxime auctor*; utque ait Claudianus, panegytr. 4 Honorii:

Compositur orbis

Regis ad exemplum; nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, ut vita regentis.

Movile mutatur semper cum principe vulgus.

Et Horat. satyrà 14:

Velocius et citius nos

Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis
Cum subeunt animos auctoribus.

Alterà ex parte, ut ait S. Greg. hom. 26 in Evang.: *Durum est, ut qui nescit tenere moderamina vite suae, iudex fiat alienus*; et, ut ait S. Amb. ep. 76: *Quid tam divinum quam ista sententia, ut is peccato puniat, qui peccati exors sit, quomodo enim ferus alieni auctorem, et proprii criminis defensorem? Quare rectè Cassiod. lib. 6 Var. hanc formam rectori praescribit: Esto, ait, vitâ continens, ut possis in alios esse iudex. Prima equitas est à se presules inchoare, ut debeant criminosa meliore quam nequeunt similem reperire. Nullus in se culpas timet reus, quos in se habere perspererit cognitorum. O quale est liberum tribunalibus insidere!*

ET GESTABIT JUDICIUM FILIORUM ISRAEL. *Judicium*, id est, rationale iudicii, de quo v. 15; est metonymia. Sic, c. 27, 21 et alibi, *testimonium* vocat ipsam arcam, in qua erat testimonium, id est, lex, sive tabulae legis.

VERS. 31.— FACIES ET TUNICAM SUPERHUMERALEM TOTAM HYACINTINAM. Hæc tertia vestis pontificis. Prima enim erat ephod, secunda erat rationale, tertia est hæc tunica, quae proinde tunica ephod, id est, superhumeralis dicitur, quia ipsi proximè incumbebat ephod cum rationali, ita ut ephod immediatè supra hanc tunicam indueret pontifex. Ita S. Hier.

Nota primò: hæc tunica erat laxior quam tunica stricta, sive lineae, de qua v. 40, atque ad talos usque descendebat. Unde à Septuaginta vocatur *πεδιφόρος*, à *πέδι* *pedes*, quòd usque ad pedes esset promissa.

Secundò, erat hæc tunica hyacinthina, id est, facta ex lanâ hyacinthinâ, sive violacei coloris; significabat enim sacerdotis vitam debere esse caelestem, idque usque ad finem; ipsa ergo monebat sacerdotem ut ipse, hoc suo colore conspecto, mentem in caelestia sublevaret, ait Theodor., ac proinde curaret corpus habere leve et aerium ex sobrietate et victis tenuitate, ait Nyssenus.

Tertio, tunicam hanc manicas habuisse, docet S. Hier. nec repugnat Josephus, si benè examinetur.

Quartò, hæc tunica infernè in limbo, qui erat iuxta pedes, habebat 72 mala punica, et totidem tunica-

hula, ut horum pulsu vocalis incederet pontifex, ingrediens Sancta sanctorum, alioqui moriturus, de quibus v. 55.

Quintò, habebat capitum cum orà sive limbo textili, de quo jam sequitur.

VERS. 52. — IN CUIUS MEDIO SUPRA ERIT CAPITUM. *Capitum*, id est, apertura, hebr. est *os capitis*, id est, foramen in summo, per quod caput transmittatur. *Erat*, ait S. Hier., *hæc tunica in superiori parte, quæ collo inducitur, aperta, quod capitum dicitur.*

ET ORA PER CYRUM EJUS TEXTILIS. *Ora* hæc erat fimbria vel limbus apertura jam dictæ, sive capiti latera, ne rumpentur, tegens et firmans per circuitum. Unde hebr. est, *sicut limbus lorice erit ei ne rumpatur*, q. d. : Muniet eam instar limbi lorice, ne rumpatur.

Erat hæc ora textilis, id est, facta non aëu, sed opère textili. Sept. vertunt : *Opus textoris, copulationem textam ex ipso.* Unde S. Aug. quest. 118, et S. Hier. docent hanc oram vel fimbriam attestam fuisse capiti unicæ contexturæ, non verò fuisse illi assutam : Josephus tamen eam assutam dicit ; sed fortè tantum vult dicere eam fuisse annexam, quod tam de texturâ quam de suturâ accipi potest.

VERS. 55. — DEORSUM VERO AD PEDES EJUSDEM TUNICÆ, PER CIRCITUM QUASI MALA PUNICA FACIES, EX HYACINTHINO, ET PURPURA, ET COCCO HIS TINCTO, MIXTIS IN MEDIO TINTINNABULIS. Josephus hæc sic describit : *Ima, ait, vestis ornabatur limbo effigie malorum punicorum distincto, à quo et tintinnabula aurea sic dependebant, ut medium esset quodque malum punicum inter duo tintinnabula situm, et vicissim tintinnabulum inter duo mala punica : erant ergo alternatim sita malum punicum et tintinnabulum.* Ecclesiasticus, c. 45, 10, plurima ea fuisse dicit ; S. Hieron. et Isidorus, lib. 4 Ety-mol. 21, præcisè numerant 72 mala punica, et totidem tintinnabula.

VERS. 55. — UT AUDIAT SONITUS QUANDO INCE-DIT ET EGREDITUR SANCTUARIUM IN CONSPPECTU DOMINI, ET NON MORIATUR, ID EST, UT NON MORIATUR PROPTER INOBEDIENTIAM ; Volo enim et jubeo sonitum pontificis, puta pulsam tintinnabulorum ejus audiri in ingressu et egressu tabernaculi, ad excitandam in eo et in populo reverentiam magi debitam, videlicet ne domum meam intrat nisi prævio pulsu, non quem ego audire cupiam, sed quem ipse uti et populus audiens, admorentur majestatis mee, cuius templum ingreditur, simul et reverentia officique sui.

Hinc ait Sapiens, c. 18, 24 : *In veste poderis* (in tunica hæc hyacinthina, sub qua cum Lyrano, Dionys. et Hugone omnes alias pontificis vestes intellige per synecdochen) *totus erit orbis terrarum.* Nam primò, femoralia linea figurabant terram, ex qua linum nascitur. Secundo, zona figurabat oceanum, qui quasi zona terram cingit. Tertio, tunica hyacinthina figurabat aërem, in quo sunt mala punica, id est, fulgura, et tintinnabula, id est, tonitrua. Quarto, ephod varium figurabat eorum siderem ; duo onychini erant duo hemisphæria, vel sol et luna : duodecim gemmæ in pectore erant

duodecim signa in zodiaco. Quintò, tiara figurat ceelum empyreum : lamina tiara aurea habens inscriptum nomen tetragrammaton, figurabat Deum omnibus præsentem. Idque primò, ut hoc suo vestitu et ornatu pontifex ostenderet, se Creatoris mundi esse ministrum, et indicaret omnem creaturam Dei misericordiæ indigere, ipseque pro eâ tam habitus et veste, quam voce et mente precaretur. Secundo, ut consideratâ universi, quam gestabat, imagine, vitam præstaret â naturâ non degenerem, sed, sicut elementa aliæque creata Deo per omnia obediunt, ita obediret et ipse. Ita Philo. Tertio ut operando sacris totum mundum, quem in veste quasi gestabat, deprecatores secum apud Deum allegaret. Hæc omnia penè ex Josepho et Philone habet S. Hier. et brevissimè S. Thom. 1-2, q. 102, a. 5 ad 9, qui et tropologiam addit pari brevitate. Femoralia, ait, significant castitatem ; tunica linea significat vite universæ puritatem et innocentiam ; zona moderationem discretionis ; tiara rectam intentionem ; et hæc communia sunt omnibus sacerdotibus. Pontifici verò insuper propria erat lamina aurea cum nomine *Jehova*, significans jugem Dei memoriam in contemplatione, quam debet habere pontifex. Secundo, ephod, id est, passio, quâ suis quasi humeris ferat infirmitates populi. Tertio, tunica hyacinthina, id est, conversatio celestis. Quarto, rationale, id est, cura, et charitatis viscera erga subditos.

Ubi nota. Totus mundus est quasi templum quoddam sanctissimum, et Deo dignum, ut aiebat Diogenes, et Philo lib. 2 de Monarchiâ, et Lactant. lib. de ira Dei c. 14. Hinc et Baruch ait, c. 5, 24 : *O Israel ! quam magna est domus Dei !* scilicet hic mundus in quo quasi divini templi antistes, sacerdotio functurus pro universis creaturis homo est constitutus : idèque Hebraeorum pontifex in suâ veste totum representabat orbem. Sed ut ad tintinnabula revertamur, hæc allegor. predicationem Christi, mala verò punica ejusdem mimicea significabant. Ita Rupert. quem vide reliqua omnia Christo accomodantem. Prosper hæc Pentecosta attribuit, in quâ fuerunt tintinnabula (quæ Prosper numerat 50 in tunica hæc Aaronis) et mala punica, id est lingue igneæ Apostolorum personantes magna Dei.

Tropol. S. Hier. : *Tanta, ait, debet esse scientia et eruditio pontificis Dei, ut et gressus ejus et motus, et universa vocalia sint. Veritatem mente concipiat, et toto eam habitu resonet et ornatus, ut quidquid agit, quidquid loquitur, doctrina sit populorum ; absque tintinnabulis enim, et diversis coloribus, et gemmis floribusque virtutum, nec sancta ingredi potest, nec nomen antistitis possidere.* Et S. Chrys. hom. 75 in Matth. : *Sicut, ait, homo ubique fuerit, cæteris animantibus præstat, ita doctorem docet, sive loquatur, sive silcat, sive in convivio, sive alibi sit, cæteris hominibus præcellere : idèo ut incessus, et aspectus, et habitus, omnibusque simpliciter aliis in rebus præstantior esse videatur.* Nam, ut idem ait, hom. 5 in 1 ad Corinthios : *Hæc est ratio cinicium qui contradicere non potest, quæ fit per facta.* Quare, ut idem ait, hom. 5 in 2 ad Thessal. : *Magis debet esse doctor*

vite quam ermites. Et S. Aug. lib. 4 de Doctrinâ christ. c. 27 : *Ut obedierit, ait, audiat concionator, quantumque granditate dictionis, majus pondus habet vita dicentis.* Rursum, tintinnabula sunt aurea, ut significetur omnem sermonem pontificis debere esse aureum, de charitate, sanctitate, rebusque divinis. Eodem modo hæc non tantum de pontifice, sed et de quovis sacerdote nostro (qui sanctior esse debet pontifice judaico, eò quòd sanctiora tractet et consecret mysteria) accipiunt S. Aug. q. 149, et S. Greg. lib. 1 Regist. epist. 24 : *Idèo, ait, in incessu sacerdos habet tintinnabula, ut vite vitam cum lingue sonitu, ipsa quoque bona opera sacerdotis eloquent ; diciturque : Mala punice jungite, quasi dicit : Per omne quod dicitis unitatem fidei teneatis.* Nam malum punicum, quod uno cortice multa grana complectitur, unitatem fidei designat, vel, ut ait Beda, multifariam virtutum operationem uno charitatis munimine tectam. Vide Bedam hæc omnia simili ratione adaptantem.

Tale tintinnabulum, talis gratia et efficacia dicendi resonant in S. Antonio ; nam S. Athanasio teste, *sermo ejus sale conditus consolabatur mæstos, dorcebat invidios, concordabat iratos, omnibus suadens nihil amari Christiano petendum ; proponebatque ante oculos bonorum magnitudinem futurorum ; et Dei clementiam, et beneficia reterebat indulga.* Postea declarans effectus secutos : *Quis non, ait, trahitur apud Antonium mutavit in gaudium ? quis non iram vertit in pacem ? quis orbitatis luctum non ad ejus temperavit aspectum ? quis non vorare paupertatis, quo premebatur, abjecto, statim et ditium desepit opulentias, et in suâ letatus est paupertate ? quis post lassitudinem monachus, non ejus est juvenis hortatus ? quis adolescentis citatis accessus ardoribus non ex ejus admonitu pudicitia amator fuit ? quis reatus à Diabolo sine medela rediit ? quis inimici cogitationibus distractus, cæcâ tempestate sopitâ sereno non regressus est animo ? Nec S. Martinus Antonio fuit inferior. De eo, præter alia, scripsit in genere Sulpitius lib. de Vita S. Martini c. 26 : *Jam verò in verbis et in confabulatione ejus, quanta gravitas, quanta dignitas erat ! quam alacer, quam efficax, et quam in exsolvendis Scripturarum questionibus promptus ac facilis ! et quia multos ad hanc partem incredulos scio, quippe quos viderim, me ipso etiam inferente, non credere, Jesum testor, spemque commnem, me ex nullius nunquam ore tantum scientiam, tantum ingenium, tam puri et tam boni sermonis audisse. Quanquam in Martini virtutibus, quantum scia ista laudatio ? nisi quòd mirum est homini illiterato ne hanc quidem gratiam de fuisse. Hæc Sulpitius.**

Eminet hæc ideam donum in S. Joanne Chrysostomo, summo concionatore, qui animos etiam privato sermone permovebat. Audi in ejus vitâ Georgium Alexandrinum : *Subinde, inquit, commeminat vite sanctorum Patrum et Anachoretarum, eorumque conversationis et virtutis ; ita ut ejusmodi sermonibus compunge-rentur non pauci, atque ex eorum oculis eliceretur uberrimè ac defluenti lacrymæ, et ingenti desiderio caperentur solitariam exercendi vitam.* Non deluit eadem gratia S. Fulgentio, de quo discipulus ejus Vite scri-

ptor, c. 9, 17, 21, hæc prodidit : *Et reverè sacerdotis officium laudabiliter eum tunc implebat, non tantum aliquos reconciliando, sed omnes, quos attingere poterat, ad reconciliationem salutaribus moribus invitando ; cuius sermo dulcis et rectus ; quia dura quoque corda mollebat. Et postea : Cum verbo loqui quippiam, cogente interdum ratione, voluisset, in ore ejus omnis turba pendebat, ex locutione familiari considerans qualis esset spiritualis magistri futura doctrina. Paulò post : Tanta fuit B. Fulgentio fecundi sermonis suavitas, tanta in vultu ejus micabat hilaritas, ut certatim fideles universos sancta charitas traheret, vel interrogare doctissimum virum, vel audire, quoties ad interrogata responderet. Hæc ille. Unde colligas integrum fuisse B. Fulgentio conversandi talentum, quando cum gratiâ privati sermonis, acriterque vultus, doctrinarum copiam, morum suavitatem, atque vim trabendi conjungebat. Posterioribus seculis habuimus B. Platonem abbatem eodem dono locupletatum, de quo B. Theodoros Studita, orat. fun. in B. Platonem hæc habet : *Quantùm cum iis qui in urbe Byzantio erant, versatus fuit, domos totas in aliam vitam formam mutavit, et ad virtutis statum convertit. Quidnam est hoc, quod dico ? suo, inquam, lingue admonitionibus, jurandis consuetudinem et ejus loci hominibus abstulit, nimios ornatus corporis cultus modestè suâ doctrinâ repressit ; sapientis de morum probitate discerens, ut charitatem exerceret in pauperes, hominibus persuasit. Quare factum est, ut abundè pecuniâ conferrentur, et in ea loca, in quibus pietas exercebatur, publice distribuere ; eosdem ad lectorem compositis exercitiis instituit, atque ad quadris alendi bonum induxit. Eodem gratiam et efficaciam morandi et accendendi animus ad pietatem habuit noster fundator S. P. Ignatius, ut patet ex ejus gestis, et ex Vita quam scripsit noster Ribadeneira. Denique notat Origenes hom. 9, pontificem in orâ et fine vestis habere hæc tintinnabula, ut de extremis temporibus et fine mundi nunquam silcat, sed inde semper sonet, inde loquatur, inde dispatet, secundum eum qui dicit : *Memorare novissima tua, et in æternum non peccabis.* Illud sanè efficaciter præstantissimi et efficacissimi concionatores, ut nullam habeant concionem, in quâ novissimum alicujus comminationis, vel terrore, auditores non percellant. Hinc et Gregorius Nyssenus videtur per hæc tintinnabula accipere novissimum tubam Archangeli, quæ canet : *Surgite, mortui, venite ad judicium.* Idèque, inquit, per hæc sua tintinnabula monetur sacerdos, ut corpus habeat leve et æreum ex tibi potiusque tenuitate, ut exsiliat ad novissimum cubum, feratque sublimis per aera obviam Christo venturo ad judicium. Videant ergo sacerdotes, ne isoporum corpora nunquam graventur crapula et ebrietate.**

VERS. 56. — FACIES ET LAMINAM DE AURO PURISSIMO, IN QUÆ SCULPES OPERE GELLATONIS SANCTO DOMINO. Lamina hæc erat affixa tiaræ in fronte pontificis, ut sequitur. Pro Domino, hebr. est nomen tetragrammaton. Fuit ergo illud nomen laminae inscriptum, ut docet S. Augustinus, Hier., Beda ; et patet ex Hebræo : *Sculpes, inquit, cotica latheva* (ut ita dicam), id est,

cum verbis Josephi jam citatis; ille enim in tiarâ pontificis, præter pileum communem aliis sacerdotibus, agnoscit alium pileum consulem ex hyacintho, qui erat proprius pontificis. Josephus autem hæc optinè scivit, utpote qui quotidie pontifices cum suis tiarâ spectabat. Crediderim tamen tiarâ pontificis habuisse diademata, sive fasciam byssinam circumvolutam et dependentem; uti habent infule nostrorum pontificum; inde enim videtur vocari hebr. *mitsnepheth*, id est, involucrium. Unde Pagninus, *Mitsnepheth*, inquit, erat instar turbanti sive pilei turci, qui longâ fasciâ involvitur; nisi dicas tiarâ pontificis vocari *mitsnepheth*, eò quòd in eâ pileus unus communis, alteri pileo pontificio quasi esset involutus, uti innuit Josephus.

Tropolog. tiarâ monebatur pontifex omnes sensus consecrare Deo, illicque pro vitam, id est, per continentiam, sæpè abnegationem devinctos astringere. Lamina Dei nomine inscripta significabat Dei cognitionem et professionem fidei crucisque Christi; vide Bedam et Orig. hom. 6 in Levit. Rursum tiarâ roborans et coronans pontificem, significabat sapientiam et prudentiam (hujus enim symbolum est tiarâ) eundem roborare et decorare. Vera enim prudentia maximam affert fortitudinem et gloriam. Unde Agesilas in pugna ad Mantineam hortatus est Lacedæmonios ut omissis reliquiis in solum pugnarent Epaminondam, solos inquiring prudentes esse fortes, et illo necato factilem fore de reliquis victoriam, utpote latius et nullius prelii hominibus; idque consilium exitus probavit; Epaminondâ enim læso, instare cœperunt Lacedæmonii, cedere Thebanis; ac moriens Epaminondas (quasi moriente Thebanorum prudentiâ, æquæ ac fortitudinis et gloriâ) suavit Thebanis ut pacem cum hostibus facerent. Ita Plutarch. in Lacon. Tertio, tiarâ monebat pontificem puræ intentionis, ut omnes actiones suas in Deum dirigeret; sic enim sunt ipse utilis, sanctæ divini, meritoria; quæ aliàs sæpè inutiles sunt et vanæ, (quod utinam scirent et adverterent omnes Christiani!) Vanis, inquit Sapiens c. 15, 1, sunt omnes homines (pariter et actiones) in quibus non subest scientiâ Dei, puta Dei cognitio, intentio, amor et cultus. Unde S. Gregorius lib. 28 Mor. c. 6: *Per bonæ, inquit, intentionis radium merita illustrantur actionis.* Et Richard. Victor. lib. 4 de Statu inter hom. c. 7: *Quod, inquit, est corpus sine vitâ, hoc opus sine intentione bonâ.* Et S. Aug. in Psal. 51: *Non valde, ait, attendas quid homo faciat, sed quid aspiciat cum facit.* Et S. Bernard. serm. 15 in Cant.: *Fidelis, ait, Dei servus es, si de multâ gloriâ Domini tui transeunt per te, nihil tuis manibus adhaerere contingat; sed ei eam reddas à quo manavit, et cuius est omne bonum.*

Triplex corona significabat pontificem esse eminentiorem omnibus regibus, ait Philo; tria enim universitatem significant, nam tria sunt omnia (scilicet prima omnia), ut ait Aristoteles lib. 1 de Cælo, c. 1. Rursum, fuit hæc typus triplicis coronæ christianorum et rom. pontificum, quali usus est S. Petrus et cæteri deinceps post eum. Petri enim effigies triplici coronâ in ipsis capillis insignita, antiquissima serva-

tur Romæ in ejus templo, estque illa quam Sylvester pontifex Constantino imperatori ostendit.

ET BALTEUM, puta zonam extimam, quæ rationale, et consequenter omnes alias vestes cingat.

Alleg. Christus pontifex induit tunicam hyacinthinam cum ephod et rationali, in quo depicta sunt omnes tribus Israel, id est, omnes gentes christiane; tunica, inquam, carnis nostræ assumpsit, atque cam, et in eâ omnes Christianos arctissime et inseparabiliter sibi astrinxit, idque renibus et lumbis suis (hi enim cinguntur zonâ), ubi sedes est amoris et concupiscentiæ, id est, ardentissimo amoris et affectus suo. Sic Jeremias cap. 13, v. 1, populum Israel vocat *lumbare*, id est, cingulum Dei; eò quòd Deo pro fidem et religionem intinè copulatus adhaereret quasi cingulum. Hinc Apoc. 4, 15, vidit S. Joannes Christum vesitum potere et præcinctum zonâ aurâ, quæ charitatem Christi representat, quam paucis nervose describit S. August., serm. 18 in Matth.: *Dicit, inquit, Christus homini egro: Bibo calicem tentationum et tribulationum, ut saneris et vias. Et ne responderet ei languidus: Non possum, non fero, non bibo, prior bibit medicus sanus, ut bibere non dubitaret egrotus. Quid enim amarum est in tali poculo quod iste non biberi? Si contumelia, prior auditit, cum demones expelleret: Dæmonium habet, et quòd in Beelzebub eiecit dæmonia. Unde ut et ipse consolaretur egros, ait: Si patrem familiâs Beelzebub vocaverint, quanto magis domesticos ejus? Si dolores anari sunt, ligatus, flagellatus, crucifixus est. Si mors amara est, etiam mortuus est. Si genus mortis exhorrescit infirmitas, nihil illo tempore fuit ignominiosius quàm mors crucis.*

Tropol. S. Greg. lib. 34 Moral. 8: *Zonâ aurâ, inquit, cingi, est cunctos mutabilium cogitationum motus per solius amoris vincula restringere.* Jam duplex zona pontificis, puta una quæ cingebat tunicam lineam, alia quæ cingebat hyacinthinam, significabat duplicem charitatem, duplicemque virtutum congeriem, scilicet internam pro conscientia, et externam pro aliorum auxilio et ædificatione. Ita Orig. hom. 6 in Levit. Moralia plura de zonâ congressi, Ephes. 6, 14, et Jerem. 15, 1.

OPERE PLUMARI, opere polymyto variorum colorum et lictiorum, videlicet eorum quibus ephod erat contextum, uti Exodi 28, v. 28, explicatur. Adde Iosephus huic balteo fuisse additas aureas fistulas, ambulantes utramque ejus oram. Unde et hoc c. et seq. v. 5, balteus hebr. vocatur *ingeniosa textura*.

VERS. 40. — PORRO FILIIS AARON TUNICAS LINEAS PARVAS. Ille numerantur vestes minorum sacerdotum. Ipsi enim non omnes illas habebant quæ summus pontifex, sed aliquas tantum. Minores ergo sacerdotes quatuor tantum habebant vestes, scilicet primò, feminalia; secundò, tunicam lineam; tertio, zonam; quartò, tiarâ; carebant ergo tunicâ hyacinthinâ, ephod rationali, et lamina aurâ cum nomine tetragrammato, quæ habebat pontifex, uti dixi initio capituli.

Nota. Sacerdotes has vestes induebant cum ingrè-

dichantur tabernaculum sacrificatur, vel alio munere sacerdotali functuri, non autem cum tabernaculum adibant, ut illud deponerent, ob castrorum metationem; tum enim tam pontifex quàm alii sacerdotes illud intrabant suis vestibus vulgaribus induti. Rursus, cum pontifex aliquid munus sacerdotale obibat, octo jam diebus vestibus, alii verò quatuor tantum vestiebantur. Excipe festum expiationis, tum enim pontifex ingrediens Sancta sanctorum, ut omnia expiaret, induebatur ut communis sacerdos quatuor ejus vestibus; erat enim ille dies afflictionis, uti apud nos fit in die paraseves, Levit. 16, v. 4. Ex diebus liquet sacerdotes in templo non nudo capite, sed tiarâ tecto orâsse et sacrificasse; idque ornatis et majestatis causâ. Idem fecerunt Romani gentiles, teste Plutarcho, in Quest. rom. ex institutione et imitatione Æneæ. Unde Virg.

Et capita ante aras Phrygio velatus amictu.

Nota secundò. Munia communia pontifici et aliis sacerdotibus erant tria: primum, ponere novos panes propositionis, et tollere veteres, quolibet die sabbati, Lev. 24, 8; secundum, aptare lucernas candelabri quotidie mane et vespere, Exod. 27, v. ult; tertium, ponere incensum in altari thymiamatis quotidie mane et vespere, Exod. 30, 7. Sed, ut dixi, vestibus differant; pontifex enim suis octo, alii verò sacerdotes suis quatuor tantum vestibus induebantur. Proprium verò erat pontificis, semel in anno in die expiationis ingredi in Sancta sanctorum; alia verò sacerdotum communia munia, ordinariè aliis inferioribus relinquenda; sed tamen, ut ait Josephus lib. 6 Belli, c. 6, ascendebat ipse in templum sabbato, candelis, vel si quando patria festivitas atque annua ab omni populo ageretur.

VERS. 42. — FACIES ET FEMINALIA LINEA, ex lino non quovis, sed byssino, eoque retorto, et duplicato firmitatis causâ. Ita disertè Josephus. Feminalia hæc femora tegebant; causam affert S. Hier., scilicet reverentiam et decentiam sacerdotalem; ne, si sacerdotem labi in labore macerandi et offerendi victimas contigisset, passâ tunicâ lineâ, nuditas ejus videretur. Simili de causâ jussit Deus ne sacerdos per gradus ad altare ascenderet, Exodi 20, 26.

Tropolog. feminalia, ait Beda et alii passim, significant castitatem unicè in sacerdote requisitam. Unde et hebr. vocantur *mischesaim*, à radice *canas*, id est, collegi, quasi dicas constrictoria duorum lumborum et femorum. Ita Josephus; hinc sunt è lino variè carminato et preparato; quia castitas gignitur et conservatur per jugem carnis et sensuum mortificationem. Rursus sunt ex lino byssino retorto, quia castitas mollis et delicata est; unde magis quàm alia virtutes munitur et conduplicari debet, ut sit firma. Feminalibus ergo lineis, à renibus usque ad femora tecti erant sacerdotes, ut significaretur debere sacerdotes novi Testamenti, aut virgines esse, aut contracta cum uxoris fœdera dissolvissè, inquit Beda.

A RENIBUS USQUE AD FEMORA, inclusivè. Feminalia enim, uti docet S. Hier., à lumbis pertingebant usque

ad genua, et à contegendo femur sive femem, vocabantur feminalia, vel femoralia. Nulla hic caligatur vel tibialium sit mentio; unde videtur quòd sacerdotes iis carcerint, nudisque pedibus ministraverint tabernaculo, de quo c. 39, 19: *Ne iniquitatis (inobediencie contra hoc meum præceptum) rei moriantur.*

VERS. 43. — LEGITIMUM SEMPERTERNUM ERAT AARON, ET SEMIN EJUS, q. d.: Volo ut hoc statutum de vestibus sacris servet Aaron, et posterij eius in perpetuum; quandiu scilicet durabit sacerdotium Aaronicum, et lex hæc vetus typica.

Allegor. lex veteris sacerdotij fuit sempiterna, quia significavit res sacerdotij Christi, que in æternum durabunt. Sic ergo lex illa fuit sempiterna, non in se, sed in veritate Christi, quam adumbravit. Ita S. Aug. q. 124.

Moraliter, hæc omnis ornatus exterior sacerdotum significat qualis debet interior esse ejus ornatus, quàmque præ populo emulere et effulgere eum oporteat. Idipsum docet S. Ambr. ep. 6 ad frenam, ubi juxta illud Pythagoræ mandatum, quò discipulos suos communem atque usitatum populo prohibuit ingredi viam: *Vides, inquit, nihil in sacerdotibus plebecium requiri, nihil populare, nihil commune cum multitudine? Sobriam à turbis gravitatem, seriam vitam, singulare pondus dignitatis sibi vindicat dignitas sacerdotalis. Quomodo enim potest observari à populo, qui nihil habet secretum à populo, dispar à multitudine? Quid enim in te miretur, si sua in te recognoscant, si nihil in te respiciat, quod ultra se incendant, si quæ in se erubescit, in te, quem reverentiam arbitrat, offendat? Supergrædamur igitur plebeis opinionem, et strata quedam gregalis conversationis, et quaramus nobis viam inaccessam sermonibus insolentium. Et infra: Sit nostra via angustior, virtus exuberantior, trames pressior, fides sublimior, cultus arctior, vigor mentis exundans, semita recte sit egressus ad superiora. S. Chrysost. lib. 2 de Sacerd.: *Prodeant, inquit, (ad functionem pastorem, ad episcopatum) qui longè omnibus præstant, quique virtute animi tantum reliquos excellent, quantum corporis magnitudine Sani Hebræorum gentes excellent; seu potius multo etiam magis. Auctori imperfecti hom. 43: Audiant, inquit, te homines parva mandantem, et grandia videant facientem. S. Greg., 1 p. Pastor. c. 5: Sit pastor, inquit, operatione præcipuus, ut vitæ viam subditis vitendo denuntiet; et grex, qui pastoris vocem moresque sequitur, per exempla melius quam per verba gradiatur. Ita vox libentius auditorum corda penetrat, quàm dicentis vita commendat; et optima ortum pascenti sunt exempla pastoris. Talis fuit S. Malachias archiep. Hibernia, qui S. Bernardo teste dicere solebat suis: *Non recuso mori, ut vos vitæ mee tenatis exemplum.* Erat enim ipse, inquit Bern., *regula fratrum; legebant in vitâ ejus quomodo conversarentur. Sibi pauper, sed dives erat pauperibus; pater erat orphanorum, maritus viduarum, pius ad compatiendum, ad corripiendum liber, etc.***